

Tradició i renovació pedagògica, 1939-1975

Andorra, Catalunya, Illes Balears i País Valencià
Volum I (1939-1958)

Edició a cura de JOSEP GONZÁLEZ-AGÀPITO,
SALOMÓ MARQUÈS, ALEJANDRO MAYORDOMO
i BERNAT SUREDA

Tradició i renovació
pedagògica, 1939-1975

Tradició i renovació pedagògica, 1939-1975

Andorra, Catalunya, Illes Balears i País Valencià
Volum I (1939-1958)

Edició a cura de JOSEP GONZÁLEZ-AGÀPITO,
SALOMÓ MARQUÈS, ALEJANDRO MAYORDOMO
i BERNAT SUREDA

Barcelona, 2024

Institut
d'Estudis
Catalans

SECCIÓ DE FILOSOFIA
I CIÈNCIES SOCIALS

Tradició i renovació pedagògica, 1939-1975 : Andorra, Catalunya, Illes Balears i País Valencià. —
Primera edició. — (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials ; 56)

A la pàgina 5 del volum 1: «Aquesta monografia aplega els treballs d'investigació portats a terme en el marc dels programes de recerca en l'àmbit de la catalanística de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans entre 2021 i 2023». — Referències bibliogràfiques.
— Conté: volum 1. 1939-1958

ISBN 9788499657776

I. González-Agàpito, Josep, 1946- editor literari II. Marquès, Salomó, 1942- editor literari III. Mayordomo Pérez, Alejandro, editor literari IV. Sureda Garcia, Bernat, editor literari V. Institut d'Estudis Catalans. Secció de Filosofia i Ciències Socials. VI. Col·lecció: Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials ; 56

1. Educació — Països Catalans — Història — S. XX 2. Ensenyament — Països Catalans — Història — S. XX 3. Pedagogia — Països Catalans — Història — S. XX

37(4=134.1)''19''

37.013(4=134.1)''19''

L'edició d'aquesta obra ha rebut un ajut de:

Universitat
de les Illes Balears

Departament
de Pedagogia
i Didàctiques Específiques

Amb el suport de:

memorial
democràtic

Generalitat
de Catalunya

© dels autors dels textos

© 2024, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: desembre de 2024

Imatge de la coberta: Alumnes de l'escola Talitha de Barcelona, el 1958. Una de les escoles que mantenien la renovació pedagògica. Fons Maria Teresa Codina (Biblioteca de la Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya).

Edició: Flor Edicions, SL

Imprès a Sistemes

ISBN: 978-84-9965-777-6

Dipòsit Legal: B 22822-2024

DOI: 10.2436/10.3000.13.1

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de Creative Commons. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>.

Aquesta monografia aplega els treballs d'investigació portats a terme en el marc dels programes de recerca en l'àmbit de la catalanística de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans entre 2021 i 2023.

La seva publicació ha rebut el suport del Memorial Democràtic de Catalunya. També el de la Universitat de les Illes Balears (Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques).

Taula

TEMPS PERDUT, TEMPS PER A GUANYAR. DE LA TRADICIÓ

IMPOSADA A LA MODERNITAT RECUPERADA

Josep González-Agàpito, Salomó Marquès,

Alejandro Mayordomo i Bernat Sureda

11

I. IDEOLOGIA, PENSAMENT I POLÍTICA

21

1. Una reconquesta: l'educació, una guerra per tornar a triomfar a les batalles de la pau

Alejandro Mayordomo Pérez

23

2. Repressió política i supervivència del magisteri valencià

María Carmen Agulló Díaz i Juan Manuel Fernández-Soria

41

3. L'intent de genocidi a l'escola catalana els primers anys del franquisme

David Pujol

65

4. L'exili del magisteri. Riquesa per a uns, pobresa per a uns altres

Salomó Marquès

79

5. Franquisme i resiliència. Escola, llengua i educació activa (1939-1958)

David Pujol i Josep González-Agàpito

107

6. «Parleu francès, sigueu nets». Llengua, escola i societat a la Catalunya francesa (1940-1960)

Josep González-Agàpito

121

7. Una situació singular: educació i evolució política i social a Andorra (1930-1945)

Josep González-Agàpito

127

II.	ESCOLES, ENSENYAMENT I PROFESSORAT	133
1.	La pràctica fa el mestre. Els centres educatius valencians del franquisme als anys cinquanta vistos pels estudiants de Pedagogia <i>Andrés Payà Rico</i>	135
2.	Ruptures i continuïtats en la pràctica escolar del primer franquisme a Balears <i>Bernat Sureda</i>	155
3.	El batxillerat durant el primer franquisme (1939-1950). El cas del País Valencià <i>José Ignacio Cruz Orozco</i>	177
4.	Els col·legis religiosos del primer franquisme <i>Sergi Moll</i>	199
5.	Resistir per mantenir la seva identitat. L'Escola Pia entre 1939 i 1958 <i>Joan Florensa i Parés i Eduard Puigventós López</i>	217
6.	Un centre de secundària públic durant el primer franquisme (1939-1958). L'Institut Ramon Muntaner de Figueres <i>Josep Colls Comas i Albert Testart Guri</i>	231
7.	La Universitat de Barcelona i el primer franquisme <i>Jaume Claret Miranda</i>	255
8.	La Secció Femenina i la formació de les mestres gironines <i>Salomó Marquès</i>	275
9.	Alfabetització i educació d'adults. Models i procediments (1939-1958) <i>Àngel Marzo Guarinos</i>	285
III.	EDUCACIÓ FORA DE L'ESCOLA	301
1.	L'educació social a les Illes Balears durant la llarga postguerra: Auxilio Social, Església i institucions públiques de beneficència (1936-1958) <i>Pere Fullana Puigserver</i>	303
2.	L'educació en el lleure: l'obra de l'Església a les Illes Balears (1936-1958) <i>Pere Fullana Puigserver</i>	319
3.	Els casals d'estiu a la ciutat de Girona durant els primers anys de franquisme <i>Pere Soler-Masó</i>	345

4. L'escoltisme, educar fora de l'escola	
<i>Salomó Marquès</i>	371
5. La política infantil i juvenil durant el primer franquisme: El Frente de Juventudes i la Sección Femenina	
<i>José Antonio Cañabate</i>	385
IV. RELACIÓ D'AUTORS	417

Tradició i renovació pedagògica, 1939-1975

El franquisme és una etapa de la història de l'educació, llarga i complexa, que encara té necessitat de noves síntesis. Cal superar les visions tòpiques amb noves aproximacions a detalls més concrets, nous escenaris i actors. Això és el que s'ha pretès amb aquesta obra en dos volums dels quals ara teniu el primer a les mans. Hem volgut oferir aportacions de diversos especialistes en espais i períodes diversos. Presentar treballs que ens ajudin a conèixer, no sols la constant presència d'alguns trets característics dominants, sinó també la particularitat d'algunes accions que posen en evidència la pervivència d'una memòria històrica i el desig de mantenir vius certs ideals, de resistència, de reacció i d'alternativa.

En aquest últim aspecte desitgem que els dos volums que conformen aquesta obra siguin també un reconeixement als qui van contribuir —d'una manera o una altra— a sortir d'aquell «ordre» caduc i imposat, i a reprendre els camins del pensament i la pràctica d'una educació renovada i democràtica. També als que avançaren per aquests camins en les societats andorrana i nord-catalana.

Com ja vàrem fer fa uns anys per al període de principis de segle xx al final de la II República, posem la mirada a aclarir els trànsits que van de la tradició a la modernitat. Una evolució que en aquest període implica, en molts de casos, la recuperació de la tradició renovadora que es va viure en l'etapa anterior. En el conjunt dels territoris hem volgut considerar tot el panorama educatiu, tant el que es produeix dins com fora de l'escola i que són mons que sovint s'impliquen i es complementen. Amb una mirada comparativa hem volgut comprendre la incidència que han tingut les diferències històriques i culturals dels distints territoris de parla catalana i també copsar els clars i bàsics senyals d'identitat que compartim.

ISBN: 978-84-9965-777-6

